

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЙ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ

УДК 372.8:811

С. В. Король

Проблема використання пізнавальних стратегій під час навчання іноземної мови є надзвичайно актуальною, оскільки вони сприяють свідомому, самостійному та незалежному опануванню іншомовних знань. Такий підхід до навчання підтримує розвиток сучасної вітчизняної освіти, яка ставить у центр навчання особистість з її потребами і можливостями.

Вирішенням проблеми використання пізнавальних стратегій займалися такі науковці, як Л. Милованова, А. Плігін, Р. Bimmel, Н. Friedrich, Н. Mandl, U. Rampillon, С. Weinstein, К. Wild та ін. Оскільки така категорія пізнавальних стратегій, як стратегії запам'ятовування іншомовної лексики, є недостатньо розкритою, ми вважаємо за потрібне розглянути це питання у своїй статті.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні використання відповідних стратегій запам'ятовування для вивчення іншомовної лексики.

Важливе завдання вивчення іноземної мови полягає у збільшенні словникового запасу людини, що надасть їй можливість вільно висловлюватись на будь-яку тематику. Однак результати практики викладання іноземної мови свідчать про те, що процес запам'ятовування іншомовної лексики не завжди буває легким і продуктивним. Цей недолік пояснюється в основному тим, що студенти, вивчаючи нову лексику, користуються одним способом – перечитують та повторюють декілька разів слова зі списку нової лексики. Такий тип запам'ятовування задіює переважно короткострокову пам'ять так, що слова запам'ятовуються лише на момент їхнього контролю. Проблема, на нашу думку, полягає в тому, що багато хто з студентів і не здогадується про інші можливості запам'ятовування інформації.

Як зазначає видатний психолог С. Рубінштейн, пам'ять виявляє низку більш чи менш виражених типологічних особливостей. Для індивідуалізованого врахування особливостей процесів зберігання та відтворення конкретної людини недостатньо констатувати, що в неї взагалі гарна чи погана пам'ять. Диференціацію типів пам'яті пов'язують із тим, яка сенсорна сфера є найкращою основою для відтворення [4]. Отже, існує думка, що одні люди краще запам'ятовують візуальну, інші – слухову, треті – дієву інформацію. Для пам'яті також має значення і тип мислення людини, до яких відносять наочно-дієвий, наочно-образний, словесно-логічний тощо. Ураховуючи те, що всередині пам'яті виявляються всі особливості сприйняття та мислення, сенсорної й емоційної сфери, зарубіжні науковці Р. Vimmel та U. Rampillon подають у своїй роботі такі типи навчання: експериментальний, аналітичний, діяльнісний, когнітивно-абстрактний, комунікативно-кооперативний, візуальний, аудитивно спрямований, тактильно сприймальний [5, с. 78]. Тому, на нашу думку, для продуктивного процесу навчання, зокрема запам'ятовування, необхідно перш за все дізнатись про специфічні якості й особливості своєї пам'яті. Задля цього студентам пропонується проходити психологічний тест на визначення свого типу сприйняття, а також здійснювати самостереження за власним процесом навчання, звертати увагу на те, яким чином відбувається найкраще запам'ятовування [2, с. 126].

Так, залежно від своїх типологічних особливостей людина може обирати відповідну стратегію запам'ятовування.

Для людей з *візуальним типом сприйняття*, які надають перевагу тим методам навчання, завдяки яким нову інформацію можна охопити поглядом і відобразити в свідомості у формі уявної картинки, можна запропонувати такі стратегії:

- *Слова на предметах*

Цей прийом полягає у наклеюванні карток зі словами на предмети, які вони позначають. Можна також розклеювати нові слова, не пов'язуючи їх із конкретними предметами оточення, але так, щоб вони часто впадали у вічі.

- *Незвичне зображення слів*

Оскільки нашу увагу більше привертає щось незвичне, ніж нормальне, тому пропонується надавати незвичності написанню слів, наприклад, поєднуючи букви та цифри, букви та малюнки:

2teiliger Ärmel – zweiteiliger Ärmel; Gürt L – Gürtel; Wes T – Weste.

- *Використання ілюстрацій*

Застосування ілюстрацій є також ефективним для запам'ятовування, особливо для тих, хто краще сприймає візуально. Студент пов'язує слово або вираз із картинкою у своїй уяві. Власні картини фантазій є особливо ефективними, підсилення надає також використання фарб у власних малюнках.

Аудитивно спрямований тип найкраще сприймає інформацію на слух, навіть візуальний супровід може заважати, тому в цьому випадку корисними будуть такі стратегії:

- *Римування*

На нашу думку, цілком доречним є використання рими для запам'ятовування лексики і граматичних правил. Так, наприклад, для запам'ятовування вживання прийменників із певним відмінком можна їх римувати, створюючи міні-вірш:

mit, nach, von, zu, aus, seit, bei – bestimmen stets den Fall Nummer drei.

aus, bei, mit, nach, seit, von, zu – finden Dativ immer zu.

Рими підбираються і в інших випадках:

chen und -lein machen alles klein;

Bund-rund-bunt; sticken – stricken – flicken.

- *Використання аудіозаписів*

Ця стратегія передбачає регулярне використання аудіозаписів, що сприяють запам'ятовуванню шляхом повторення слів та виразів за диктором, слухання діалогів, пісень тощо.

Аналітичний тип надає перевагу логічній побудові індуктивних зв'язків, тому для нього краще вчити лексику, шукаючи певні зв'язки між окремими лексичними одиницями. Так, на думку С. Рубінштейна, робота

пам'яті знаходиться в прямій залежності від наявності смислових зв'язків, об'єднуючих матеріал, який слід запам'ятати в більш чи менш об'ємну смислову цілісність [4]. Саме значення смислових зв'язків для процесу запам'ятовування є вирішальним стосовно людей з аналітичним типом мислення, тому ми вважаємо, що для такого типу сприйняття краще використовувати:

- *Асоціограми*

Створення асоціограм є досить ефективним для активізації набутих знань. З розташованим у центрі ключовим поняттям схематично з'єднуються інші слова за спорідненим значенням (рис. 1).

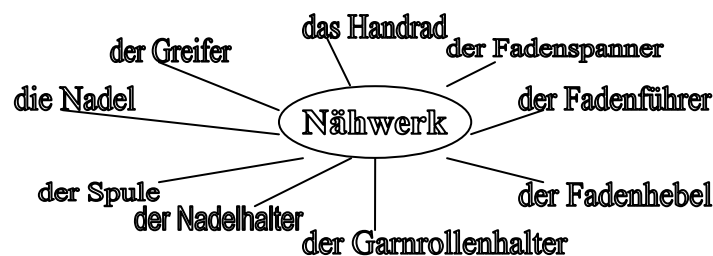

Рис. 1. Асоціограма до слова Nähwerk

- *Словарні мережі*

Розширення асоціограми шляхом збільшення ключових слів створює словарну мережу, яка може розглядатись як один із варіантів інтелект-карт (mindmapping). Можливість створення індивідуальної словарної мережі надає змогу структурувати свої думки так, щоб слова запам'ятовувались найкраще (рис. 2).

- *Групування*

Для ведення професійного спілкування фахівцю необхідно знати відповідну термінологію. Шлях всім відомого зубріння без створення зв'язків, контексту не дозволить відтворити ці знання у конкретних ситуативних обставинах. Ми вважаємо, що для продуктивного запам'ятовування необхідно шукати зв'язки шляхом групування слів за темою: Hemd (сорочка): Ärmel (рукави), Kragen (комір), Knöpfe (гудзики), Brusttasche (нагрудна кишеня); за

граматичною ознакою: der Rollenzwirn, der Knopf, der Fingerhut; за допомогою асоціації, оскільки кожна асоціація, передусім незвичайна та несподівана, має право на існування. Як підкреслює І. Л. Бім, “чим яскравішим є враження від нового слова, чим цікавішою ситуація, в якій воно зустрілось, тим більше в ньому потреба, тим краще воно запам’ятовується” [1, с. 174]. Наприклад, щоб запам’ятати слово Futter (підкладка) можна поєднати його зі словами Rock (спідниця), Weste (жилет), Jacke (піджак).

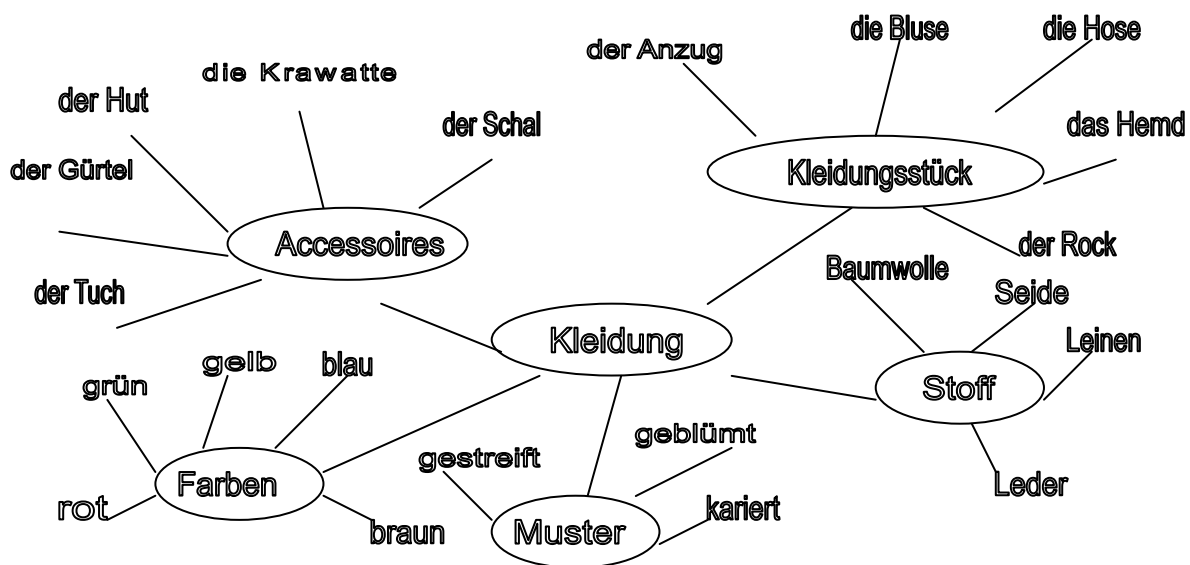

Рис. 2. Словарна мережа до слова Kleidung

- *Створення абревіатур*

Цікавим прийомом для запам’ятовування слів та їх взаємозв’язків є створення абревіатур (навіть неіснуючих слів) з початкових літер слів, що підлягають засвоєнню. Звичайне слово NASE може ховати в собі основне правило встановлення нижньої нитки у швейну машину, яке попереджає, що швейна машина повинна бути виключеною при встановленні шпульки: N-Nähewerk(швейна машина), A-ausschließen (виключити), S-Spule (шпулька), E-einlegen (вставити).

Для комунікативного типу підійдуть стратегії:

- *Створення контексту*

Для того, щоб уникнути абстрактного й ізольованого сприйняття термінів і понять, потрібно їх подати у контексті, вигадуючи ситуації, розповіді. Для

запам'ятовування слів студентам можна запропонувати скласти казку, героями якої б виступили нові лексичні одиниці. Студенти, які охоче фантазують, із захопленням підключають свою фантазію та й надалі будуть самостійно використовувати цю стратегією, вивчаючи іншомовну лексику.

- *Вивчення лексики у парі*

Беручи до уваги те, що людина комунікативного типу потребує постійного спілкування, можна використати таку її особливість з навчальною метою. Для цього необхідно знайти партнера, з яким буде комфортно під час усного мовлення опановувати новий лексичний матеріал. Для регулярного повторення лексики можна використовувати словникову картотеку.

- *Складання власної словникової картотеки* є альтернативою до ведення словничка, картки є більш практичними у використанні. На картках до слів можна додавати зображення, вони легко сортуються за потребою студента на конкретний момент: за тематичною або граматичною ознакою, за успіхом запам'ятовування тощо.

Слід зазначити, що в реальності майже не існує “чистих” типів сприйняття, і тому людина може запам'ятовувати навчальний матеріал, комбінуючи різні стратегії. Спостереження за собою, своїми здібностями, схильностями безперечно допоможе особистості вибудувати власний шлях до пізнання нового, надасть можливість користуватись не лише стратегіями, поданими викладачем, а й розвивати власні, індивідуальні стратегії, що забезпечить успішне навчання. У цьому аспекті бачення проблеми ми підтримуємо думку російського науковця А. Плігіна, який, досліджуючи пізнавальні стратегії, стверджує, що “при такому психодидактичному підході навчання відходить від механічної експлуатації пам'яті (зубріння), перетворюючись у продуктивну діяльність, яка передбачає унікальне задіявання сприйняття, уявлення, мислення та фантазії, а запам'ятовування стає цікавою і раціональною діяльністю” [3]. Варто зазначити, що викладач повинен навчити студентів використовувати різні стратегії запам'ятовування безпосередньо на занятті з іноземної мови, пояснюючи, що такий шлях

опанування іншомовної лексики веде до використання активного типу пам'яті та сприяє швидкому відтворенню лексики у будь-якій ситуації. Відповідно до принципів особистісно-діяльнісного підходу важливо навчити студентів здійснювати рефлексію використаних стратегій: коментувати хід своїх дій, аналізувати їх, слідкувати за досягнутим результатом. Рефлексія надає можливість виявити продуктивні стратегії запам'ятовування, які є індивідуально різними, оскільки кожна окрема особистість має своє світосприйняття, тип мислення і самовираження.

Отже, результати проведених досліджень надають змогу стверджувати, що спрямування студентів на цілеспрямоване використання стратегій запам'ятовування під час вивчення іноземної мови підвищує рівень їх мотивації до навчальної дисципліни, оскільки їх основу складає індивідуальний підхід, який відкриває шлях до цікавого та прийняттого способу опанування навчального матеріалу, що безперечно сприяє ефективності цього процесу.

Список використаної літератури

1. Бим, И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе : проблемы и перспективы : учеб. пособие для студ. пед. ин-тов по спец. № 2103 "Иностр. яз." / И. Л. Бим. – М. : Просвещение, 1988. – 256 с.
2. Король, С. В. Професійна спрямованість гуманітарної підготовки фахівців інженерного профілю в університетах : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Король Світлана Володимирівна. – Тернопіль, 2011. – 266 с.
3. Плигин, А. А. Процедурные знания и познавательные стратегии школьников [Електронний ресурс] / А. А. Плигин. – Режим доступу : http://www.pligin.ru/articles/pligin_proced_2011.htm.
4. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии [Електронний ресурс] / С. Л. Рубинштейн. – Режим доступу : <http://psylib.org.ua/books/rubin01/txt16.htm>.
5. Bimmel, P. Lernerautonomie und Lernstrategien, Fernstudienprojekt zur Fort- und Weiterbildung im Bereich Germanistik und Deutsch als Fremdsprache / P. Bimmel, U. Rampillon. – München : Goethe-Institut, 2000. – 208 s.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Бідюк Н. М.